

Uus Jõulu-album.

II.

1903

Sind 15 kop.

Hermann'i trükitaja trükk ja kirjastus Zurjewis — Tartus.

Uus Jõulu-album.

Sisukord:

1. Jõulu-tervituseks. Soome „Jõulu-tervitus“ lehest, Seweri N. järelse H. Brants. 2. Rahu. —aa— 3. Jõululaps Immanuel (laul). —aa— 4. Dotamata jõulurõõm. Soomekeelest Anni Brants. 5. Jeesuse sündimise lugu (pilt). 6. Jõulupüha õhtul (laul). Anni.	7. Nägemata olewused. Ainetel H. Brants. 8. Jõulu-õhtul (laul). H. Annila. 9. Kas oli mul seks õigust? A. Saakson. 10. Kaks isesugust jõudu. A. Saakson. 11. Pildid Pariisi maailmanäitusest. (3-me pildiga). 12. Ja rahu maa peal. Etüde olewitust. 13. Hädarikked. Soomekeelest A. B. 14. Kaljapildid.

Jõulu-terwituseks.

Soome „Jõuluterwitus“ lehest, Seweri N. järele
H. Prants.

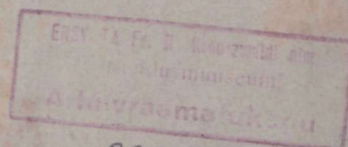
uur tund on kätte tulnud
Ja aeg on täidetud,
Mis ammu ootel olnud

On imel ilmunud.
Näe! kõrgel walgus loidab
Nii wõrdlemata auul,
Ja taewalaotust täidab
Õrn, armas inglilaul.

Suurt armu Jumal jagab,
Sest waatkem sõimes Last
Kes maises majas magab:
Ta maa- ja taewa würst!

Ta wõtnud meie nägu —
Eks ole kõrge õnn,
Sest meie sõber, sugu,
Jumala Poeg nüüd on!

See Laps, kes tulnud taewast,
Ta muudab päewaks öö,
Ta päästab waesed waewast
Ja murrab murewöö. —
Sa oma süda anna
Tal andeks, inime!
Ja rõõmsat kiitust kanna,
Taewasel' Lapsele!

80015

R a h u.

„Rahu maa pääl!“

Nõnda lauldatakse jõulu-õhtul igas ilmanurgas.

Rahu? Misjugune on see rahu, mille pääle mõteldes miljonid inimesed aastatuhandate jooksul on rõõmulaulsid laulnud ja kiidusõnu hiiudnud?

Kus asub see rahu? Misjugune ta on?

Wäljas matab walge lumewaipe maapinda — see on nii tuim, nii külm — nii rahulik. Sõde wäsimata wirwenduse ja järwepinna lustiliste laente aset täidab kalk, tardunud jää. Kõik eluawaldused, mis suwel maapinnal, wees ja õhus näha oliwad, on kadunud.

Mukkipõld on lumekorral all warjul; oraselibled surunud ja maapiinna wastu rõhutud. Tulewane lillikene on eluawalduseta sennuena mullapiinnas; haljendawa muru asemel on ainult koltunud kontsud; idukesed on nii wäikesed, et neid nähagi ei wõi; leht ja õis on pisikesse pungana oksal härmatise all peidus; muidu nii rõõmus kalakene seisab tardunud olekus põhjamuda ja kõntsa sees; lustiline liblikas peitub tupe kujukul sambla all; nohe sipelgas uimub tuimalt oma pesa põhjas; hoolas mesilane ripub uimastel kõrge küljes; paljud metsloomad magawad

talwe-unel. . . Igal pool looduses on tardunud seisimine, surma sarnane uimimine.

Kas see on rahu, mida ihaldatakse?

Kas sarnase rahu kohta käib ingliskooride kiidulaul?

Kas sarnane rahu paneb taewawalguse meile särama, nagu Betlemma wäljal.

Kas sarnane rahu toob jumaluse meie lihasse?

* * *

Walitus peab sajadtuhandaid mehi sõjariistade all, kes meie kallist kodu kaitsewad ja ilust isamaad hoiawad, meie warandust warjawad, et meie eneste, meie omafsete, meie kodukoha rahu ei rikutaks.

Kas taewawägede kiidulaul kõneleb sellest rahust? Rahust, mis sõjariistade najal ülewal seisab?

Kohtud ja korra üle walwajad toimetawad rahurikkujad, õiguse ja korra wastu ekkijad, raudu ja müüride wahetele kiini. Kas rahu, mis wangikodade müüride poolt warjamist tarwitab, on see rahu, mida Päästja ja Sunastaja maa pääle tooma tuli?

Meie laseme omad waimlised sõjariistad nurgas rahulikult roostetada, kuna meie edenemise wägewad ja wisad waenlased: tuimus, rumalus, kergemeelus, jooma-orjus, ebauk, ja muud nende

farnased, keda terve leegion on, meie seas enesele kodu walmistawad ja siin wägiwaldselt walitsewad.

Kas see on see rahu, mida meie tarwitame?

Meie anname omad kõlblised sõjariistad käest ära, kui mõni moodiks saanud ilmawaade meie ommuaegseid aateid tuleb maha kiskuma, meie põliseid paleusi naeruks tegema, meie wanematest päritud auususe, õiguse ja kõbluse aluseid õdnestama.

Kas see on rahu, mis kosutab?

Meie vaatame rahulikult päält. Kuida mitmed meie nooredmehed laiale teele sattuwad, mitmed meie tütarlapsed eksteedele awateletakse, meie langenud wennad ja õed hukka lähewad, ilma et nende kallal keegi päästmisetöö katsetgi teeks.

Meie kannatame rahulikult ära, et joomakombe kaudu ning wiina ja õllega jalakauplemise kaudu meie majanduslisele edule kannits jalga pandakse; kapitalistide wõimu waranduseta rahwa kohta suurendatakse; kuritegewust ja iga-sugust õiguse rikkumist edendatakse ja kaswatatakse; noorte inimeste tulewik ärähäwitatakse.

Meie peame käed rahulikult rüüpes, kuna meie ühised ettevõtted sagedasti toeta jääwad; kuna meie ühiste kasude faitsemiseks ainult üksikud meie wastaste wastu wälja astuwad; kuna meie selsid osawõtjate puudusel kiratsewad, kuna meie paremad piüüded ja ilusad aated rahwale tundmataks ja wõõrats jääwad.

Meie jääme sagedasti rahulikult oma aabitja-tarkuse juurde seisma, ega hooli sellest, et naabrirahwad teaduses, oskuses ja kunstis meist kaugele ette

jõuawad ja ajalookäigus meie eest parema osa ära wõtawad.

Meie jääme rahulikult oma wananenud ja ajast ning arust läinud armaste ja wiiside juurde, ei pane ajakäiku ega aja nõudmist küllalt tähele, et uut läbi katstuda ja tarwitusele wõtta, mis kõblilik wõi endisest parem.

Meie sallime rahulikult, et meie pääle nagu wäetimate wõi alaealiste pääle waadatakse.

Meie kannatame rahulikult ära, et eluwool meid põhja piüüab suruda wõi kõrwale rusuda. . .

Kas see on see rahu, millest mäejutluses kõneldatakse: „Endjad on rahunõudjad, sest neid peab Jumala lasteks hiiütama.“

Kas farnase rahu eest lauldi jõulöööl Betlemma wäljal: „Muulgu Jumalale kõrges?“

Kas farnase rahu pärast on taewas „inimestest hää meel.“

Si!

Jõulu-lapsukene, see Jumal-inimene, ei tulnud mitte uinumise-, tuimuse-, tardumise-, laiskuse-, hooletuse-, liha-hellitamise- ega ka suremise- rahu tooma ega ise seda siit otsima.

Si! Jõulurahu on midagi muud. Jõulu-lapsukese poolt pakutaw rahu on kõrgem, ülem, suurem.

Jõulu-laps on tulnud surma-, tardumise-, uinumise- ja tuimuse- rahu kaotama ja inimesefugu edenemist tema digetesse rööbastesse tagasi juhtima, kust ta kõrwale oli sattunud.

Mis sugune on siis see jõulurahu, mida Jumastaja tuli tooma?

Kas ei leia sa selle küsimise pääle wastust omast siidamest?

Jõululaps Immanuel.

Inimene Jumalas,
Jumal inimeses . . .
See'p see ongi mõistatus
Jõulu-lapsukeses.

Jõulu-lapsukene on
Järgmist selgeks teinud
Meile, kes ei jumalust
Inimeses näinud.

Suures kui ka väikeses ;
Hääs nii kui ka halvast ;
Meis, kel hing on uinumas ;
Meis, kel waim on walwas ;

Wägewas kui wäetimas ;
Jumalas kui targas ;
See kes elab tuimuses,
Kui ka see, kes ergas.

Igaüks on kutsutud
Glu-õnne maitzma ;
Edendama ühistööd ; —
Wäetit wenda kaitzma.

Tugew on ka nõtrades
Taewaline wägi . . .
Häda sel, kes ülbuses
Meile liiga tegi!

— aa —

Ühte wiisi Looja Waim
Glu tines asub,
Üks kõik, kas ta isegi
Seda teab wõi usub.

Iga üksik isik on
Kindla sidemega
Ühenduses kõigiga
Üleüldsusega

Taewa ja maa Looja on
Meie kõigi isa
Meie selle üliwäe
Lahutamata osa.

Igawene olewus
Hing, mis suremata
Asub inimese sees —
Kui ka aimamata.

Dotamata jõulurõõm.

Soomekeelest Anni Brants.

Dõuna-Saksamaal Müncheni linnas, Maria-turul, seisis räbalas tütarlaps. Oli paar päewa enne jõulu. Wire tuih puhus läbi tema kakkiste riiete. Salawarjaks oliwad lapsukesel puukingad ja sukade asemel närtfuräbalad.

Tema oli oma wanematega alles hilja aegu mägestikult siia elama asunud; siin toredas linnapejas oli nende kehwas väga filmapaistew, kuna siin igal pool küllus walitjes. Nende endise kodu lähedal oli wäikene kirik olnud, selle altari kohal oli laps Jeesuse ja Maria piltisid näinud ja tihti ka nende ees põwili palwetanud. Küll mitu korda oli ta palunud, et Jeesus neile rohkem toitu ja talweks soojemad riided annaks. Kord, soojal juuwisel päewal, kui riiete puudust tunda ei olnud ja toitu ka paras jagu, oli ta neitsilt Maria't ja ta wäikeselt pojalt omale nukukest palunud, — just niisugust, kui ta mõisaherra tütrele näinud olema. Aga see oli küll wististi patt olnud, sest et isa selsamal päewal haigeks jäi ja pere laua aega puudust pidi kannatama.

Ja nüüd oliwad nad siia suurde linna elama asunud, ning kohe esimesel päewal oli ta siia Maria-turule tulnud. Siin seft turuplatzil nägi ta püha Maria kuju, kõrgel kiwi-alusel. Tütarlaps sai väga rõõmsaks, tema tundis, nagu oleks ta siin suures ja wõdras linnas omale tõsi sõbra leidnud, kellelt tarbeforral wõis abi otsida. Ja iga kord kui ta linnas liikus, seadis ta asjatahituse nii, et ikka Maria-turule, kuu juurde, tulla wõis.

Ta kuulis teisi lapsi kõnlewat, et linnas igas kirkus neitsi Maria ja lapsukesi Jeesuse kujud olewat,†) mille ees küünlatuled heledasti põlewad. Mõned jõukamad tütarlapsed oliwad ise küünlaid ostnud ja nende ette põlema pannud, siis oliwad nad näinud, kui armsasti püha neitsi ja lapsuke Jeesus neile wastu oliwad naeratanud.

Ja seft saadik oli kehwa tüdrukü südamis palaw soow tõusnud, ka jõulu-õhtul kirku-pildi ette küünalt põlema panna. Temagi tahtis näha, kui armsasti need pühad filmad temale wastu waatawad; seft temal oli elus väga wähe rõõmu olnud. Aga kust küünalt saada? Emalt ei tahtnud ta selleks raha paluda, seft emal ei olnud raha mitte kõige tarwilikuma asja jaoks. Kõlimine oli palju kulu teinud ja rahapuuduse pärast oliwad juba mõned tarbeasjadgi ära müüidud.

Jõulu-laupäewa õhtupoolal läks kehwa tüdruk jälle Maria-turule. „Püha Maria“ õhtas ta. „Dee lahti mõne jõukama inimese südamis, et see minule mõne kopikagi annaks. Mendega ma ostaksin küünla, wiiksin kirkusse, jää näeksin seda armast naeratusi.“

Palwest sai laps omale julgust.

„Ande, armuline proua, minule natuke raha ma tahaksin kirku jaoks küünalt osta,“ palus ta ka kumardas sügawasti möödaminewale naesterahwale. Aga see ei kuulnud teda. Niisama tegi tütarlaps mitu korda. Siis läks ta meestü Maria kuu juurde ja põlwitas küllma kiwi pääl. „Püha Maria!“ õhtas ta meestü.

†) München on katoliku-usu maal, kus neitsi Maria kujusid rohkesti leidub.

Ja kui ta siis möödaminejatele kumardas, sai ta juba sellewõrra raha, et selle eest küünla lootis saama.

Ilm oli juba hämaraks läinud. Nüüd tõttas kehwa tüdruk lähemasse kauplusesse, ja ostis

saadud raha eest omale wäiklase küünla. Ja jüda täis tänutundmust, tõttas ta kiriku poole.

Ta avas kiriku ukse ja sammus tasakesti sisse. Sääal pistis sõrme õnnistatud wette, kastis sellega koma nägu ja siis waatas ta ümberringi.

Seesuse jündimise lugu.

Kiriku seinad ja lagi oliwad täis ilusaid, hiilgawaid maalisiid. Saalpool särasiwad jiidist ja sametist lipud kuld- ja hõbe-kujudega. Seintel nähti wäga palju Lunastaja ja pühade inimeste piltisiid. Mitmesugused waha- ja nuud küünlad

walgustasiwad kiriku tähtsamaid kohti, kuna mõned nurgad hämaruses oliwad. Palju inimesi mehed, naesed ja ka lapsedgi, põlwitasiwad piltide ees, waitkes palwes; ühed tuliwad ikka teised läksiwad ära.

Wacne tütarlaps tundis siin pühas paigas oma südamet nagu kartust; heledasti hiilgawad tuled pimestasiwad tema silmad üsna. Waewalt usaldas ta oma ümber waadata. Wärisewate põlwedega sammus ta wiimaks püha neitsi ja Lunastaja pilti otsima, kuhu ta oma küünalt tahtis põlema panna.

Ja siin see oligi! Otsi tema kohal seinä pääl seisis püha Maria ja lapsukese Jeesuse pilt. See ei olnud aga mitte maalitud, waid riide pääle õmmeldud kuju, sellepärast ei wõinud need filmad ka nii armsasti naeratada.

„Ei, ei!“ õhtas kehwa tütarlaps üdamewalus. „Ei nemad küll minule wastu naerata! Minu küünlatene ei ole siia kohane! See Jeesus ei wõi minu Lunastaja olla.“ Ta puhkes tasakesti nutma, ja tõttas pikaliste sammudega kirikust wälja, ilma et oleks märganudgi õnnistuseweega ennast niisutada.

Uulitsalaternad oliwad põlema süüdatud ja inimesed astusiwad siia ja sinna kauplustesse, et weel wiimaseid jõulutarwitusi osta. Wacne tütarlaps seisatas jällegi suure walgustatud afna taga, kus palju kallid asju müügi jaoks näha oli. Aga ta ei tundnud neist rõõmu küünal käes, tungis ta läbi rahwahulga, ise teise käega palgelt pisaraid pühkides.

„Miks ja nutad, lapsukene?“ kuulis ta korraga kedagi pehme häälega ütlemat. Ta tõstis filmad üles ja nägi oma ees noorepoolse naesterahwa. Selle naesterahwa nägu oli nii armas ja mahe, ning tema naeratus nii õrn, nagu ta omale neitsit Mariat oli ettekujutanud.

„Minu küünlatene ei kõlba pühale Mariale, ega Jeesus-lapsukesele; nad ei naerata minule. Minul ei olegi Lunastajat!“ Nii ütles laps ning näitas oma wäikest küünlatest, ja ise purskas suure häälega nutma.

Aga naest rahwas hakkas õrnasti tema käest finni, wiis teda rahwahulgast wälja ja küsis rõbralikul häälel tema mure põhjust. Ja räbalas tütarlaps jutustas temale oma kurba lugu, puistas südamepõhjast kõik saladused tema ette, ja ise hakkas uuesti nutma.

„Armas laps!“ ütles naesterahwas. „Kas tahad minuga ühes minu kodu tulla?“

Sääb leiad palju sõpru eest ja meiegi tahame Jeesusele küünalt põlema süüdata. Mina loo-

dan, et ja siis tunda saad, et Jeesus tõesti sinu Lunastaja on.“

Lapsuke oli sellega nõuus ning pühkis filmad pisaratest kuivaks.

Teel mindi enne waeke tütarlapse kodu wanematele teatama, et nad tütarit mitte asjata kodu ei ootaks. Wanemad lubasiwad lapse rõõmuga ligi. Ja kui nad siis päräle saiwad, tõttasiwad neile ukse pääl palju rõõmsaid lapsukesi wastu. Sest see oli üks „laste-aed“ wõi laste-kodu, waeke laste jaoks, ja see naesterahwas oli nende laste hoidja.

Räbalas tüdruk astus arglikult puhtasse, walgustatud tubadesse. „Ehk wähest on see tuba ka üffi mõnede rikkamate ja paremate inimeste jaoks?“ kahtles ta iseeneses. Aga kuni temale räbalate asemele puhtad riided selga anti ja nähjakustutuseks natuke süüa toodi, oli wäikene jõululapsuke põlema süüdatud ja kõik lapsed oliwad selle ümber kogunud.

„Too nüüd ka oma küünal siia!“ ütles lastehoidja pehmel häälel, ja talutas tüdrukuse kuuse juurde. Siia seati ka kehwa tüdruku küünal põlema. Selle järele laulsiwad lapsed jõululapsule kiituselaulu. Siis tegi hoidja raamatu lahti ja luges sellest, et Jeesus on laudas sündinud ja et teda sõime magama pandi, sest et temal ja ta wanematel paremat aset saada ei olnud. Tütarlaps kuiwatas oma filmad kuivaks. Ta kuulas suure hoolega ja üksigi sõna ei tohtinud kaduma minna. Enne ei olnud ta ialgi niisugust armast lugemist kuulnud, ei ka seesugust raamatugi näinud.

„Jah, niisugune on minu Jeesukene, minu Lunastaja — just tema on minule kohane!“ sohistas ta päräst hoidjale kõrwasse.

„Ja Te isi olete küll püha Maria, sest et Te nii armsasti naeratate,“ usaldas ta weel juurde lihada, mille pääle see ta pääd õrnasti silitas.

See jõuluõhtu jäi wäikele tüdrukusele elu-ajaks üliarmas mälestuseks. Hiljemini müdugi sai aru, et lastekodu ülewaataja õrn naeratus ainult nõrk wastupaiste oli Lunastaja, Jeesuse Kristuse enese armastusest, kes iseennast kõigile inimeselastele kõigeparemaks jõuluandeks on andnud.

Jõulupüha õhtul.

*S*a kõnnid kurvalt eluteed,
Maaailma reisimees,
Sind takistavad jääd ja weed
Siht kustund silma ees.

*S*a kõnnid pilk'sel pimel ööl
Ei mingit märki näi
Su jalad roidund raskel töööl
Ei kodu, puhkust — küi!

*O*h ära karda, kõndija,
Sa silmad üles löö:
Suur walgus löönud särama,
Ja walgeks läheb öö.

*S*est ära karda käigul sa,
Maaailma reisimees,
Sul taewas walmis rahumaa,
Ja Jeesus kõnnib ees.

Anni

*S*ee walgus teed sul walgustab, —
Kuid, kuuled häält sa ka?
Mis õiget teed sind juhatab
Kust leiad kodu-ra'a.

*A*uu Isal! Kuid, kust tulnud ta,
See ime-walgustus? —
See taewast on, ja sinna ka
Sind juhhib armastus.

*J*a kes on kallis juhtija,
Kes teed mul näidanud? —
See Jeesus Önnistegija,
Kes täna sündinud.

Hägemata olewused.

Sest saadik kui uue-aja algusel taewalaotuse teaduses üliisuur muudatus sündis, kui tundma saadi, et taewakehad mitte mingisugused küünlakesed ega selle sarnased walguse jagajad ei ole, waid määratu suured kogud, enamasti meie maakeraft otsata palju suuremad — sest saadik ei ole küll mingi muu küsimus täheteadlaste meeli nii wäga wangistanud kui see, kas muudel taewakehadel ka elulisi olewusi, nimelt mõistlisi, arulisi, inimese laadi, olemas on. Ei ainult täheteadlasi, waid ka üleüldse kõik teadusehimiulisi, huwitab see küsimus wäga.

Tänapäewani ei ole teadus selle kohta weel kindlat, selget, rahuloldawat otjust andnud. Meie tunneme seni neljasuguseid taewakehasid: kinnistähed (päikesed), rändawtähed (planetid), kaaskäiwad-tähed (kuud), wiimati sabaga-tähed. Wiimaste olemise kohta on arwamised alles kõitunud, kas neil üleüldse mingit kindlamat kogu on; nende pääl eluolemist ei maks küll juttugi teha. Sedasama võib küll ka kinnistähete kohta ütelda. Sest selle järele mis meil päikesest teada, ei wõi jään toledas kuumuses, mis metallid otse aurulises olekus hoiab, mingist elulifest olewusest kõnet olla, wähemasti niisugusest mitte, mis meie meeltele arusaadaw oleks. Kas kõik teised kinnistähed päikese moodi on, ei teata muidugi selgesti, aga elu-olewust nendel peab ikka wõimataks lugema. Riisama on seda kaaskäiwate tähete kohta ütelda, millest meie küll ainult kuud ligemalt tunneme, aga selle tundmisest wõime ju järeldada, et niisama wähe kui kuu pääl, ka muudel sarnastel kehadel mingit elu ei ole, wähemasti loomariigilist mitte.

Ainus tähete-liik, mille pääl elulisi olewusi mõelda wõiks, on siis rändawtähed, mille liigist teatavasti ka meie maakera on. Rändawtäheteft tunneme ainult oma päikese perekonnas olewaid. Kas neid üleüldse muudel kinnistähedel ongi, on alles lahtine küsimus, sest kuigi seda olusarnaduse (analogia) järele kindlasti arwata võib, tõendada ei saa seda ometi kudagi. Meie

päikese perekondlastest jälle on pääle kahe kõik niisuguses seisukorras, mille pääl eluolemist kudagi mõelda ei suudeta. Kaugelt suurem osa, n. n. planetoidid (rändawtäheteft), kelle arwu seni juba mitu sada teatakse olewat, on selleks liig tillukefted, kui et nende pääl mingi kõrgemajärguline elu wõiks tekkida. Suuremateft planetidest jälle on kaks päikese ligemat ja neli kaugemat planeti nähtawasti alles jäärases olekus, kui meie maakera miljonite ja sajamiljonite aastate eest. Elulistel olewustel ei wõiks nende pääl aset olla, ammugi mitte arulistel, mõtlewatel.

Ainult kaks planeti on sarnases seisukorras, et nendel elu asuda võib. Teine nendest on muidugi meie maakera, teine ta (Weemuse wõi Koidutähe järele) ligem naaber Mars. Wiimise kogu on õige kaunisti meie maakera moodi. Ta pinnal leidub kuiwa maad, wett, ümberringi on õhuford. Et Marssi pääl taimeriiik kodu on, tohiks küll kaunis kindel olla, aga kas ka loomariik, selle kohta on seni selge wastus saamata. Wõimalik see muidugi on, aga ümberlõkkamata tõendused puuduwad. Wiimsetel aastatel on „Marssi kanalidest“ wäga palju juttu olnud. Marssi pinnal nähtakse nimelt hull ristirästi üksteisest läbi käiwaid piklasid joonesid olema, mida kanalideks on peetud. Sa neid arwati siis juba kindlaks tõendusets, et Marsil arulised olewused olemas on, kes neid ehitanud. Kuid uuemate tähelepanemiste järele kipub seegi tõendus käest arasulama — seletatakse nimelt, et nende kanalite nägemine ainult filmapettus olewat.

Kuna siis taewakehade elanikkude olemas olemine seni ikka alles küsimise alune on, aratab teine sarnane küsimus seda enam uurijate tähelepanemist, nimelt kas wahest meie oma maakera piirkonnas olewusi olemas ei ole, kellest meie seni midagi ei tea, sest et nad meile nägemata on!

Mõttekujutuse wõi palja arwamise pääle siin muidugi midagi ehitada ei tohi; küsimus on, kas seda looduseteaduse järele wõimalikult võib arwata. Selleks on nimelt tarwis walguse olu tähele panna, sest walgus ep see on, mis meile kõike nähtawaks teeb, millest meie teame.

Et valgus iseeneest aineline (materialine) on, seda tõendab nähtus, et see oma teel klaasist läbi tungib. Valguse edasihaatjaks peetakse praegu e e t e r i t — isäralist peenet õhku või gaasi, mis terwet taewalaotust täidab, nii et ta kõik päikesed ja rändavtähed ümber piirab. Teatawasti peetakse eeterit niisama ka elektri- ja magneti-wäe ilmutuste wahendiks või awalikuks toojaks.

Valgus ise sünnib eeteri wirwendamise või laenetamise tõttu. Iseeneest mõista on need wirwendused väga mitmesugused. Küsimus on, kas meie kõigist nendest wirwendustest oma meelte kaudu teatust saame. Selle kohta peame, halb küll, eitawa wastuse andma. Selle tõendusiks on päikese-spektrum. Kui päikese kiirtel kolmekandilise klaasi (prisma) läbi lastakse paista, jaguneb see mitmesse isewärwisse (tuttawad wiferkaari-wärwid). Nendest wärwidest näeme aga ainult kõige alumise: punase, ja ülemise: tumesinise. Aga muudugi on päikesekiirtel teisi värwisiid olemas, n. n. ultra-punased ja ultra-sinised (punase ja sinise tagused), mis meile aga täitsa nägemataks jääwad, kuna need meie nägemiserkusiid ei eruta. Selle järele wõime siis mõista, et looduses mõndagi olemas on, mida meie oma filmaga näha ei saa.

Kuda sünnib üleüldse nägemine?

Meie näeme mingit asja siis, kui selle pinnalt päikese valguskiirte wastupaiste helgid meie filmadesse tungiwad ja sääl nägemiserkusiid erutawad, mis siis oma poolt nägemisest teatuse ajadesse kannawad. Sellest selgub, et meie kõigist nähtawatest asjadest ainult nende pinda näha saame; nende sifemistest ehitustest ei saa meie aga sellel teel mingijugust teatust (aimet). Kui siis mõnel asjal või olewusel säärane pind on — ja seda peab ometi wõimalikuks arwama — mis ainult n. n. ultra-wärwisiid tagasi heidab, kuna aga teised prisma-kiired sellest otsekohe läbi tungiwad, siis ei eruta need kiired meie filmakerkusiid sugugi; niiviisi ei tule meie pää-asjusse mingit teatust asja kohta, kuna see meile nägemataks jääb, ehk see küll tõepoolest olemas on. Nii siis wõime mõista, et looduseteadlisest (füüsikalisest) seisukohalt seda väga wõimalikuks võib pidada, et olewusi olemas on, millest meie aga mingit teatust ei saa, kuna me neid ei näe.

Aga eks me näe ometi musta asja, kuigi see midagi prisma-kiiresiid tagasi ei heida? Mõnda küll. Aga kuna must asi valguskiiresiid küll tagasi ei heida, ei lasse ta ka neid läbi tungida, ja sel põhjusel saame ikka aru, et sääl mingi fogu ees on.

Waatame näituseks tühja joogiklaasi. Kas see siis tõepoolest tühi on? Mõnda küll näib, aga meie teame ometi muudel põhjustel, et selle sees õ h k on. Kuid seda meie ei näe, ja ometi ei ole õ h k niisugune, mis kõiki valguskiiresiid läbi lastaks. Waid ta heidab nimelt sinised kiired tagasi, millest siis ka tuleb, et taewalaotus hele-

sinine paistab. Ja ka uuemal ajal walmistatud wedel õ h k (kangesti kokkujurumise mõjul wedelaks tehitud), on sinist karwa. Kuna siis niisugusedgi ained, nagu õ h k, mille olemist meie igapidi tunneme, meie filmale nägemataks jääwad, siis on see ometi loomulik, et lugu nõnda ka asjade juures on, mis kõik valguskiired läbi lastawad. See füüsikalik wõimalus teeb tõenäitlikuks, et küllalt nägemata asju olemas on, ja selle järele wõime ka hää põhjusega arwata, et olewusi leidub, kellel keha on, mis aga meile nägemataks jääb.

Süba kuulus Prantsuse teadlane Arago ütles omal ajal, et „wõimata“ sõna küll arwuteaduses võib tarwitada, sääl on see maksew, kuid looduse-uurimise kohta ei või seda kunagi kindlasti öelda. Niiviisi peame siis nägemata olewuste olemist wähemasti wõimalikuks arwama. Need olewused on meile küll aramõistmatad, aga sellepärast ei ole nad veel üleloomulised, kuna nendelgi looduses oma ase on.

Kui siis nüüd nägemata olewuste olemise wõimalikuks loeme, astub muudugi uus küsimus meie ette: Kus nende asupaik wõiks olla? Maapinnal waewalt küll, sest nende keha-oleku wahetord meile nähtawate valguskiirte kohta teeb seda wõimataks. Mis oleks ka nendel nägemata olewustel maapinnal tegemist, ja kudas saaks nad oma ümberolewa ainelise maailmaga ühenduses olla? Ei või teifiti arwata, kui et nende asupaigaks õhku peame — arwatawasti maakera ja kuu wahel olewat ruumi või awarust, aga wahest ka kaugemat. Muudugi peab siis nende keha-olu ja selle ehitus nende ümbruse kohane olema, nagu näituseks kalade juures lugu on, kes wees elamise jaoks hoopis teisel moel on kujunenud kui näituseks imetajad. Kuna meie maakera ümbritsew õ h k selle pinnalt kaugele ei ulata, waid mida kaugemale, seda õhemaks saab, kuni arwatawasti üsna lõpeb, nii et wiimati ainult eelnimetatud igal pool olew eeter järele jääb, siis peame küll ka arwama, et sääl elutsewad olewused eeteris olewatest ainetest kokku on pandud, sel samal moel, kui maakera elanikkude keha maapäälsetest ainetest. Need ilmaruumis liikuwad eeteri-olewused on ja jääwad meie filmadele nägemataks, kuna mingid valguskiired nende gaasifarnastest ainetest kujunenud kehast tagasi ei paista, ja sellepärast ei takista nad täheteadlasti oma pikkfilmadega tähetaewast vaatlemast.

Mõne arwates on see küll tühi paljas mõttekujutus. Aga kui korra seda tõeks tunnistame, et asju olemas on, mis meile ikka nägemataks jääwad, siis on ometi loomulik arwata, et ka nägemata kehaga olewusi leidub. Aga ka teisel teel saame sellejamale lõpuohtusele. Waatame maapinnal olewat elu kas või mõddaminnes. Meie näeme sääl igal pool igasugu ülijuurt rohkest ja mitmekesidust, näeme niisugustes oludesgi kihisewat elu olema, milles seda

Jugugi võimalikuks ei võiks arvata. Suurendaja-klaasi all on uurijatele uuemal ajal täitsa uus maailm avatud. Selle läbi näeme ühes ainsas weetilgakeses, mis palja filmaga waadates kõigest elust koguni lage on, ometi tuhandeid elusid kihiseses liikuma.

Ilmamere põhja uurides on säält mõnda forda väga iseäralise kujulisi elukaid välja toodud, kes aga weepinnale jõudes juba surnud leiti, kuna nad muutunud õhusurumise all elada ei suuda ja nende kehagi koost lagunema kipub: filmad lähewad punni, sifekond tungib suust välja jne. Aga need õrna keha-ehitusega väikesed loomakesed wõiwad ometi mere koledeas sügawuses elutseda, nii määratu suure weefogu surumise all, et seda õhusurumisega, mille all meie elame, jugugi wõrrelda ei saa. Kui asja kohta filmaga nähtawaid ja käega katsutawaid tõendusid ei oleks, ei suudaks jugugi uskudagi, et niisuguses sügawuses mingit elu wõiks olla. Ja ometi ei tee kange weesurumine nendele loomakestele mingit kahju, waid otse selle wastu: neid suretab selle surumise kadumine. Väga wõimalik on, et olemusi olemas on, kes, kui nad üleüldse mõelda suudawad, meid inimesi põlastawad, kes meie nii päratu suure õhusurumise all elame.

Smestamise wäärilisel wiisil on elundiline (organiline) elu terwel maakera pinnal olemas, kuhu aga iganes uurija film on puutunud, nii maawõõ all kõrwetawa päiteje käes, kui nabamaades igawese jää wäljadel ning kõrgematel mägede tipudel. Kui seda mõtleme, siis ei taha see küll kudagi mõttesse mahtuda, et niisugune piiramata eluline elutsimine ainult ühe ainsama ilmatera pinnale ja õhupiirisse on piiratud. Kas peaks siis terve ilmaruum, olgu ka näituseks maakeha ja kuu wahel, üsna eluta, tühi, lage olema? On wõimata mõelda, et kuna wees, maapinnal ja õhus elu nii otjata mitmekesisuses ilmub, see maapinnast wähe wäljaspool sootumaks otja lõpeks.

Wäga mõjuw põhjus seisab siis selle mõtte wastu, et ilmaruum tühi ja eluta oleks. See

on ometi nii arutu palju suurem ja awaram kui maakera pind, ja üsna wastuotfa olet oleks, kui wäiksem ja kitsam ruum igapidi eluga nii üliwäga täidetud on, aga mõõtmata palju suu-rem, ääreta ilmaruum kõigest elust tühi ja lage oleks!

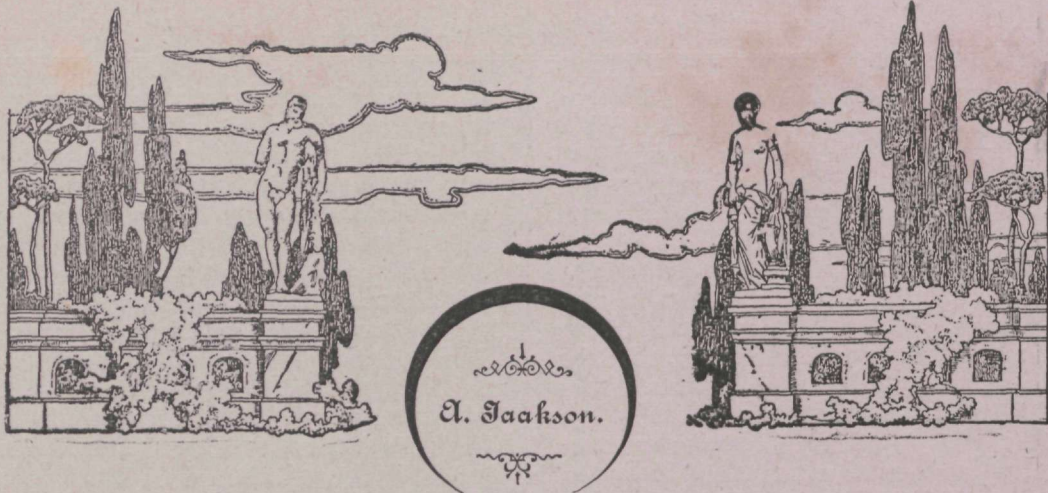
Kõik need põhjused juhiwad meid selgesti sellele arwamisele, et ka ilmaruumis elulisi olemusi peab leiduma. Wahest seletab see arwamine ka kõige paremini spiritismuse ilmutusi ära. Ehk on tähendatud arwatamad olemused just need „tundmata waimud,“ kelle ligiolemist ja tegewust Inglise looduseteadlane Crookes spiritistlike nähtuste põhjusteks pidas.

Kaugelt suurem osa ilmaruumi on küll üsna ilma õhuta ja meie arusaamise järele on ometi elu ülewalpidamiseks õht tingimata tarwiline. Teiseks walitseb sääl ilmaruumis mõõtmata kange külmus, mis kõige eluolewuse ära lõpetama peaks. Aga need põhjused kaotawad oma tähtsuse, kui selle pääle mõtleme, et ilmaruumis elama määratud olemused niisama säälsjete otstarbete kohajelt on kujunenud, kui siin maakera pinnal. Meile ja kõigile maapäälsjete elukatele oleks ilmaruumis asumine küll väga wastumeelt, oleks sootuks wõimata. Aga sellepärast ei ole weel waja arvata, et nendel gaasi-kehalistel olemustel, kes sääl elutsewad, elutingimised väga halwad oleks. Sest eelpool tähendatud üleüldise loodusejeaduse järele on kõik elawad olemused oma keha poolest otse niisuguseks kujunenud, nagu see nende umbruses olewate olude kohane on, nii et nad täiesti oma umbruse oludesse sünniwad. On leitud, et ka wees oledad alamad loomad 200 graadi külmuist weel eluga wälja kannawad.

See kõik mis siin seletatud, on muudugi efitotfa ainult weel paljas umb-arwamine. Aga see arwamine põhjeneb kindlate füüsika-jeaduste pääl ja sellepärast peab teda maksiwaks pidama, kuni need teadlised uurimised wõi tähelepäemised seda ekfiliseks ei ole tunnistanud ning ümberlükanud.

Almetel S. Prants.

Kas oli mul seks õigust?

Tuul lõikab näkku, kuna ta majade wahelt suure hooga läbi käib. Wihmapiisad ei ole jämedad, siiski käiwad nad nagu piitsahoobid wastu wihmawarju ja wahest juhtumise kombel ka wastu kätt, mis wihmawarju hoiab.

On juba widewik ja ma tõttan koju poole. . . Sääl oodatakse mind juba ammu, Wärinad käiwad üle keha, sellepärast kiirendan käiku, et sooja saada.

Kunstimuseumi seinä ääres silman üht inimese-kogu. Minu möödaminekul teeb ta isesuguseid hoigawaid hääli. Ma jään seisma ja waatan, kas tal midagi tarwis ei ole.

See on wana eidekene — küürus ja kõweras kehaga; on kõhn ja nähtawasti väga nõrk. Tal on suur hulk riideid seljas, kuid kõik on katkised.

Ta teeb pahema käega liigutusi, nagu tahaks ta minust kinni haarata, kuna ta parema käega kepi najale toetab ja ise selle juures katseid teeb, seinä najalt ära tulla.

«Kas haige olete, emakene?» küsin ma.

Eidekene nagu kõneleks midagi — kuid ma ei saa sõnast aru. Ainult midagi nutu sarnast on kuulda.

Ma panen kõrwa tema suu juurde ja kordan oma küsimust.

«Ära wäsisin . . . aidake!» kuulen wiimaks.

«Kuhu tahate minna?»

«Kuju,» tuleb mitmekordse katse järel eide suust kuuldawale.

«Kus uulitsas Te kodu on?»

Waewalt saan neist sõnajärkudest, mis üle eidekese kohmetanud huulte tulewad, uulitsa nime wälja, mis aga linna serwal seisab ja kuhu siit enamat wersta maad on.

Ma wõtan eidekesel pahema käega käewarrest kinni, panen parema käe ta kaenla alla ning aitan ta nii jalule. Teiselt poolt toetab eit ise kepikesega.

Käimine ei taha kuidagi minna. Eide liikmed on niiske külma käes väga äratardunud. Wististi ei puudu tal ka jooksja-haigus jalus.

Ei, sel wiisil läheb liig palju aega, enne kui koju jõuame. Ja niisuguse kurja ilmaga . . . minu terwis! . . . juba praegugi lödisen pea-aegu, ja sõrmed külmetawad. Ei, nõnda ei lähe tõesti mitte.

«Woorimees! Woorimees!» Kuuldub wankrimürin. Hää, et woorimees ometi hüüdmise ära kuulis.

Kahtlaselt jääb aga woorimees waa-tama, kui näeb, et ma eidekest wankrisse tahan upitada. Ma näen, tal tuleb mõte: kas mitte parem ei oleks tühjalt minema kihutada.

«Siin on Teile 10 kopikat — wiige see eidekene tema korterisse.»

Woorimees sirutab pikkamisi käe raha järele — on ju kümme kopikat sarnase sõidu eest kaunis wähenen tasu.

Kuid, mis see on? Eidekesele näib nagu korraga elu ja jõud liikmetesse tulewat. Krapsti, tõmbas ta mu käe tagasi, kuna ta ise pool-kisendades ütleb:

«Kulla, pai herrake! Andke see kümme kopikat parem mulle. Oeh! jumaluke, ma katsun ise ikka koju ronida... 10 kopikat... Oh, ma saaksin mati kartulid ja naela leiba. Saaks mulle kaheks päewaks... Oeh!» Eru- tus oli aga eidekese ruttu ära wäsitanud. Te tahtis uulitsale maha istuda. Ma pist- sin kaks wiiekopikalist ta sõrmede walele. Kramplikult pigistab eit rahad peosse ja näis tõesti katses teha tahtwat, oma jalal koju minna. Lootus, et ta enesele mati kartulid ja naela leiba wõib osta, näis teda rohkem toetawat, kui minu käed.

Et mul aga weel teine kümme kopikut raha leidus, siis aitasin kahtlewa eidekese ikkagi wankrisse istuma.

Kui ma raha woorimehe kätte ulatasin. waatas eidekene iseäralise pilguga kord minu

silmi, kord raha pääle—pilguga, millest ahnuse raha järele, aga ka ühtlasi häbi selle ahnuse pärast näha oli.

Rõõmu ei näinud aga eideke sellest sõidust mitte tundwat, mis nii palju maksmata tuli, et ta selle eest kaks päewa oleks elada wõinud.

Minul oli aga tundmus, nagu oleksin ma süüdlane, et eideke mitte kaks matti kartulid ja kaks naela leiba selle raha eest ei saanud, mis ma tema hääks wälja olin andnud. Ta oleks siis neli päewa nälja eest julge wõinud olla, nüüd aga ainult kaks. Kas oli mul õigust teda sellest teisest matist kartulitest ja kahest naelast lei- wast ilma jätta?

Jõulu-õhtul.

*Näe, taewas kõrgel läinud walla
Ja pilwis kostab hõiskehüül.
Süält inglivägi tõttab alla,
Kus karjased on wälja püül.*

*Ja ärkwel häälel kõlab ilma
Laul pühast taewahulkadest!
Kel pisar paisunud on silma
Ja süda raske kurbtustest.*

*Teil kuulutame õnne algust:
Teil sündis Önnistegija!
Kes taga nõudwad tõewalgust,
Ei neid ta lase eksida.*

H. Annila.

Raks isesugust jõudu.

Liine on tänasel pidul kuninganna. On ju igal pidul, olgu see meie külas või mujal, ikka oma kuninganna. Ikka on üks neiu — wahest ka noorikgi — kes teistest üle käib.

Liine näib pääjao teistest neidudest pikem olewat — mitte kehakaswu poolest. Sellega ei võida naesterahwas üleüldse mitte palju. —

Kõige rohkem meeldiw tema juures on see, et tal alati lahke, sõbralik naeratus terwes näos on. Tema tumedad kulmud äratavad juba eemalt waadates tähelepanemist; sarnaseid teistel meie küla tüdrukutel ei ole. Tema tõmmukatel silmadel on alati sarnane mahe läige, et meie nende waadet ikka enese pääle soovitsime juhtida, olgugi, et need filmad ka kõrwalt õige ilusad on waadata — säält näitawad nad iseäralist läiget.

Seltskondliste olude poolest seisab Liine kadestust äratawal järjel. Ta on wanemate ainukene tütar. Tema isa talu on kõikidele tähtsamatele inimestele lõbusaks ajawiite ja wõõruskäigu paigaks. Küllal si käib säält isegi teisest wallast. Juhtub keegi linnast asjaajamisel meie küllasse, peatab ta ikka Liine wanemate pool. Kooliõpetaja ka b neil wahest õhtuti aega wiitmas ja juttu westmas.

Õhetest ei maksa juttu teha. Sellepoolest Liine juures laituft ei olnud. Kui ta ka ehete toreduse poolest teistest piduneidudest üle ei käinud, siis awaldas ometi see hää kokkufõla ja sobimine, mis tema ehedel tema isikuga oli, sarnast mõju, nagu oleks tema paremini riidis kui teised.

Kõigist sellest oli küllalt, et Paulinet piduneidude hulgast esimeseks lugeda. Kooliõpetaja abi, wallakirjutaja, naabriküla noor kaupmees, teisepere Sammul, kes realkooli lõpetas ja sügisel kuhugi förgemasse kooli sisse ei saanud astuda — ruumi puudusel, nagu teada — ja teised paremat liiki poisid oliwad Liine ümber, nagu mesilased.

Olgu see tants, ringmäng või pandi-mäng — Liine oli ikka esimene ja wiimane, ning istuda teda palju ei lastud.

Lihtsamad perepojadgi ootasiwad asjata mõnda parajat wahiega, et Liinet enesega tantsima kutjuda. Teenijad poisid seisiwad temast auupaklikult eemal.

Ja Liine ise? Tema tunneb üleüldisest lugupidamisest, mida ta siin leiab, tõsist lõbu. Pata oleks teda aga uhkeks või upsakaks minemises süüdistada. Ta ei awalda vähematgi jumet, et teistes piduneidudes kadestust äratada. Ei ole tal ju tõepoolest kellegile midagi kättemaksta.

Kiusujutud, keelepeksmised neidude wahel, on seekord meie külas moodist ära — wast küll ainult väheks ajaks, sest niisugune umbrohi ei kao kergesti.

Pidu on täies hoos. Pidul-tuju tõuseb mõnel waimustujeni. Lõbu on ka üleüldine — see on peaaegu üleüldine.

Liine kuulab hääl meele noortemeeßt naljatusti. Need „haritud“ nooredmehed oskawad ju nii väga lõbusalt kõnelda. Nad on ka väga wiisakad. Kuid iga minut peab ta wastu tahtmist omad filmad ukse poole pöörama.

Säält kiirgawad temale paar tumehallisid filmi wastu.

Need filmad ei anna temale kusgil pool rahu. Niipea kui ta kellegi nooremehega juttu hakkab puhuma, tunneb ta põletawat pilku enese pääl wiibiwat. Tal on tundmus, nagu lastaks päikesekiiri läbi tuleklaasi tema pääle paista.

See on Andres.

Andres on täna pidu pääl, nagu tinditilk walge paberipogna pääl: pahane, tige ja kurb — keset rõõmu ja lõbu. Terwe õhtu seisab ta wälimise ukse kõrwal, ehk käib wäljas ukse ees edasi-tagasi.

Suurem osa pidulisi ei pane Andreßt tähelegi, sest ta on sagedasti niisugune. Ta ei tüliita ega effita ka kedagi. Peaaegu ühegagi ei ole ta sõna kõnelenud. Kuuldub ainult, kudas ta iseeneses needmisesõnu pomiseb või jälle — õhkab. Ka sedagi on temast ennegi kuulnud, ning paljusid ei huwita see nähtus enam.

„Meloom tal sihukene,“ ütlewad need.

Liine mõistab aga tema pilku, tema näo-awalduft, tema lihaksete kramplikka tõmbulsi, ning

teab, mis see on, mis Andrese käed rufkässe weab. See ei tee temale aga palju muret. Ta tunneb Andrest läbi ja läbi; teab tema tugewust ja tema nõrkust.

Liine teab väga hästi et Andresele wahwust ja julgust küllalt oleks, ainu ükfinda terve küla poiste wastu wälja astuda. Waatab ta ju praegu terve kogu pääle niisamafuguse halwaks-panewa pilguga ja pool kahjuröömuliku, pool kaastundliku naeratuslega, nagu nende ükfitute päälegi, kes sagedasti pelglikult tema laiade õlade, kõrge rinna ja jämedate käewarte poole piiluwad; ka teab Liine, et kui Andrese ja terve pidupoiste wahel rufikulahing lahti läheks, siis wõit ometi Andrese poole jääks; ta tunneb ka ära, et Andresele farnafe wõitluse algamise

himu praegu südames pakitsemas on, ja et ta kas wõi terve pidumaja praegu maaga tafafeks teeks.

See taltjutamata karupoeg; ta ei soowiks praegu muud kui — purustada.

Liine teab aga ka, et tal tarwis on Andresele ainult korra filmi waadata — ja karupojast saab tallekene.

Pilk on see, millega lõwifid taltjutatakse ja — peletatakse. Minult pilt.

Sellepärast ajab Liine ikkagi oma auustajatega lõbusat juttu, naerab, naljatab, tantfibi, ja kui tuleklaasi kiired teda jälle väga põletama hakkawad, waatab ta tükiteise aega Andresele filmi ning — Andres lõõb filmad maha, ehk pöörab ennast ümber, ja lähneb uksest wälja. Peosse kofku pigistatud sõrmed lähewad loiuult lahti, ning

Ungari päälinn Pest.

Andres arwab, et see, mis ta oma südames pakitsemas tundis, ei olewat muud ei olnud kui — suitsitamise himu.

Andrese waade on Liinele ära kannatamata ainult siis, kui ta ise mitte Andrese pääle ei waata. Andrese pilku wastata, temale filmi wahtida ei ole Liinel aga fugugi raske ega piinlik. Ei! kogu ni wastupidi: Ta wõiks seda tundide kaupataha, ilma et see temal igawaks läheks.

Kuid Andres? Siin teiste juuresolekul ei jõua ta minutit aegagi Liine pilku ära kannatada, ega selle juures oma endist meele-olu alal hoida. Ta punastab, lähneb kohmetuks ja araks ning — põgeneb.

Oleks Liine siin pidul puudunud, Andres oleks, wõib olla, ka mänginud, tantfinud, hõisanud ja „kurashitanud.“ Seda nüüd teha oleks tema meelest aga nagu poolearuga halbi weiderdamine.

Liine on terve õhtu lahke ning tema kaas-
lased ei wõi tema juures midagi iseäralikku mär-
gata. Ta paled õhetawad ja filmad särawad.
Nüüd on ta tõesti ilus.

„Haritud“ nooredmehed on igaiks teda küll-
last oma tähelepanemisega auustanud ja õhtu
jooksul on nendel mõnigi meelitaw sõna üle huulede
libisenud. Mõni sõna on õieti tähendusriikas
päälegi olnud. Need tähendusrikkad sõnad jää-
wad neiuksesle kõik meelde. Ta mõlgutab neid
mõttes, kui wähe mahti. Ta lähneb oma mõte-
tega juba nii kaugele, et ta noori mehi üksteisega
wõrdlema ja siis — walima hakkab ning kau-
gema tulewiku küsimusi harutamise alla wõtab.

Sääl tunneb ta aga jällegi Andrese põle-
wat pilku.

„Aga Andres?“ walgatab mõte Liine pääs.
„Ah, mis Andres! Ega tema ometi ar-

wesse tule — muidu lapsik rumalus." Kuid mõtelda Andrese pilgu all on siiski võimata.

Liine vaatab ufje poole.

Sääl seisab Andres jällegi. Käed kuetaskudesse peidetud, mokad hammaste wahesele pigistatud, ning ükfilmi wahib ta Liine pääle. Ta pill on otse kohutaw: säält leegitseb kiirg, armukadedus ja wiha ühtlasi.

Liine tunneb aga selle pilgu üle rõõmu, ilma et ta seda ise tahaks, wõi teaks mikspärast. See hää meel paistab ta tema waateft, mis õnnelikult Andrese pääl wiibib.

Wida kauem Liine Andresele filmi waatab, seda enam kustub nendes halba kuulutatud kiirgamine, seda pehmemaks ja mahedamaks muutub nende waade. Andres näib aga wiimaks rahutumaks minewat, hakkab taskudeft midagi otsima ja poeb wiimaks teiste selja taha.

* * *

Bidu lõpp's hilja õõjel.

Wäsinud pidulised on wististi küll enamasti raskest unes uinumas. Kuid kõik ometi mitte.

Liine istub omas toakeses laua ääres. Lambituli on wäikseks keeratud.

Ta ei tea isegi mis teda keelab magama heitmast.

Temal on aga aimamine, et täna weel midagi on tulemas — nagu mõni tähtis juhtumine wõi sündmus.

Ta katsub pidu sündmuse ja wäikeseid juhtumise meelde tuletada.

Need haritud nooredmehed, poekaupmees, kirjutaja, kooliõpetaja . . . Jah, nad on kõik üsna tublid noored mehed. Aga teise pere Sammul on neist ikka enam. Asta kolmenelja pärast wõib ta ju insener olla. Ning muidu on ta ka õige tark, wiisakas ja korralik. Wanemad on jõukad. Jah, Sammul kaalub nad kõik üles. . . Nõnda katsub Liine targutada, kuid tal on ikka, nagu wahiks ka siingi Andres oma tuliste filmadega tema pääle. Kuid nüüd nagu tuleks see waade seestpoolt — südamest. — Rind läheb nüüd seestpoolt kuumaks.

"See Andres on aga ka iseäralik poisj. Kõik küla neid lähkijawd tema eest kas wõi tulle ja wette." Kuid üksteisele kinnitab igauks juu siise, et ta Andrest filmi otšasgi ei wõi sallida.

"Niisugune tüdrukupoeg, kellel isa õietigi teada ei ole. Lapseft saadik iga ühe tõugata ja tonkida olnud; ilma korraliku ihukatteta, poolnäljas ning jugulaste ja omaksete armastuseta üleskaswanud, kuni iseeneft eest märkas muretsema hakata." Nõnda ütlewad tüdrukud üks teise wastu. Kuid ise mõtlewad selle juures ainult tema elawate filmade, käharate juuksete, musta, tiheda habeme-orase, laiade õlade, kõrge, kummitud rinna, tugewate lihaksete ja mehise, kui ta pišut talitsemata — iseloomu pääle.

Seesama kaju kerkib elawalt Liine filmade ette. Tal on nagu näeks ta wäikeft soolatuügastgi Andrese põse pääl, kus piik jalk jämedaid, musti karwu kaswab, — märk, mis rohkest elu jõuust, aga ka kirgeft ja tundmuste ägeduseft tunnistust annab.

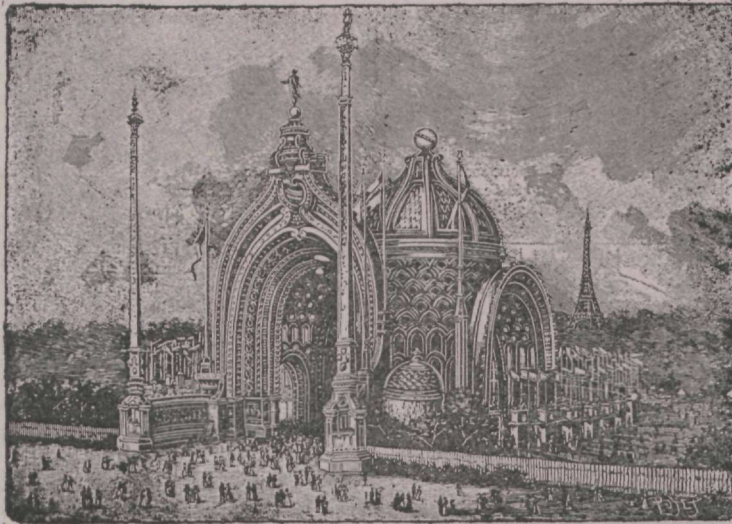
Liinel paisub rind selle mõtte juures, et tema selleks sihtiks on, kuhu selle metšitu poisi tundmused ja hinge-ihad tungiwad Tema alla paenutab ennast see tugew jõumees, keda kõik kardawad, ja kes terve küla tüdrukute seast ühtegi selle wääriliseft ei pea, et temaga lahket sõnagi kõneleks, kes ühegi naesterahwa üle muul wiisil ei kõnele, kui kahe-mõttelisi tähendusi tehes ja pilgates.

dusi tehes ja pilgates.

Altitsett käib kuum woog Liinel üle keha — keegi oleks nagu akna taga liikunud? Jah tõesti! Üks käsi ulatas warjust wälja ja sõrmed tahtsiwad nähtawasti akna pääle koputama hakata. Kuid juba oli Liine akna juurde karanud ja akna awanud.

"Ära tee kolinat! Kuuldakse! — Dots, ma teen ufje lahti." Liinel ei ole tarwis küsida, kes hiline külaline on, wõi mis ta soowib. Tema jõda seletab selle kõik ära.

Andres tuleb sõnalaušumata tuppja ja istub laua äärde tooli pääle. Liine korraldab aknakardinaid, et wäljast tuppja ei saaks waadata. Siis istub ta teisele poole lauda Andrese wastu. Ta jõda pakitseb, nagu kurjategijal kunagi. Tema mõistust ütles temale, et ta Andresega üleülbse tegemistgi ei peaks tegema ja et see temast hoopis kõlbmata ja pällegi suur rumalus on, et ta Andrese nii hilja õõjel enese juurde tuppja lastis tulla. Ta ei loodagi, et selle asjaloo wõimali-

Parisi maailmanäituse pääwäraw. (Waata lht. 18).

kuid Halwad tagajärjed tulemata jääfiwad, kuid ta tunneb, et tal wõimu ega jõndu ei ole oma parema teadmise järele talitada. Ta seisab mingisuguse wõimsa salajummi all.

Andres heidab kahtlewalt nuriwa pilgu Liine filmi, kuid nurimise tagajärjed näiwad teda täiesti rahustawat. Ta jääb mõttes enese ette laua pääle wahtima.

Liine wahib ükfi filmi tema pääle. Üks tundmus wõtab kõigilt teistelt ruumi tema hinges ära; mõtlemine ja arwustaw kaalumine jääwad soiku ja ta tunneb ainult, et tal nii ütlemata hää olla on.

Sarnase tundmuse eest maksab paljugi ohwerdada.

„Liine?!“

Andrese hääl kõlab pehmelt ja kurwalt. „Kas pean ma selle Sammuli jurnuks kägistama, wõi enesele püssi otja juhu pistma?“

„Aga Andres!“ kiljatab Liine ehmatades.

„Mis pean ma siis tegema?“ küsib Andres mõteldes.

„Parem kägistada mind ära — kui — tarwis on,“ seletab Pauline ja katjub naeratada,

Andres waatab lahke, rõõmsa, lapseliku pilguga Pauline filmi. Naeratus lehwib ka üle tema näol — esimest korda hulga aja järel.

„Noh, sellega näib esialgu veel aega olewat,“ katjub ta naljatada.

Ja siis näib nende wahel kõik asi jälle selge, korras ja joones olevat. Nad istuwad ilma jutu-ajamiseta wastastikku

laua ääres, wahiwad wastamisi üksksteisele filmi ja ujuwad magusa, joowastawa tundmuse meres, mis üksnes sarnases rinnas wõib asuda, kus madalatele kirgedele ega kiimalusele veel maad ei ole antud.

Kaks iseguust jõudu, mis üksksteise wäärikilid, seisiwad siin tasekaalus, ning sellepärast sigis stia leplik rahu; elustaw, õnnestaw rahu.

Muidugi ei olnud siin tarwis

enam midagi sõnade waral harutada, seletada, otjastada, lepinguid ja tingimisi teha.

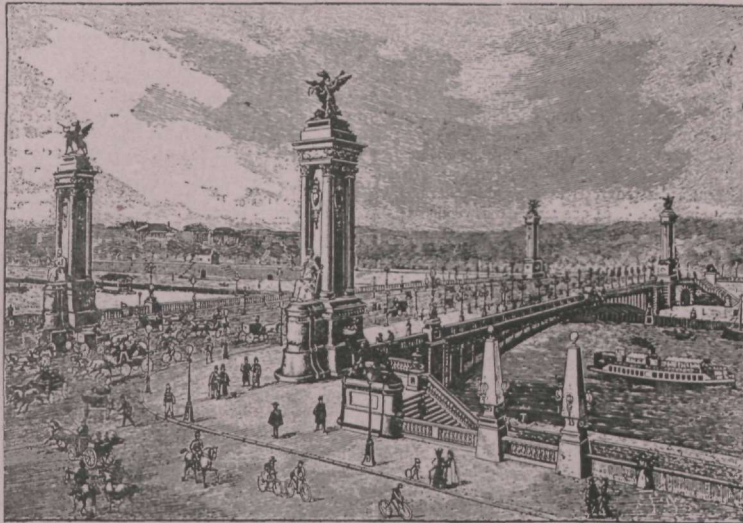
„Mine nüüd ju ära, Andres!“ — ütleb Pauline wiimaks emalikul toonil.

Ta nagu sõnatuulelik laps, tõuseb Andres laua äärest, paneb mütsi päha ja läheb uksest wälja.

„Hääb ööd!“

„Hääb ööd!“

A. Saakson.

Aleksander III. siid Pariisis.

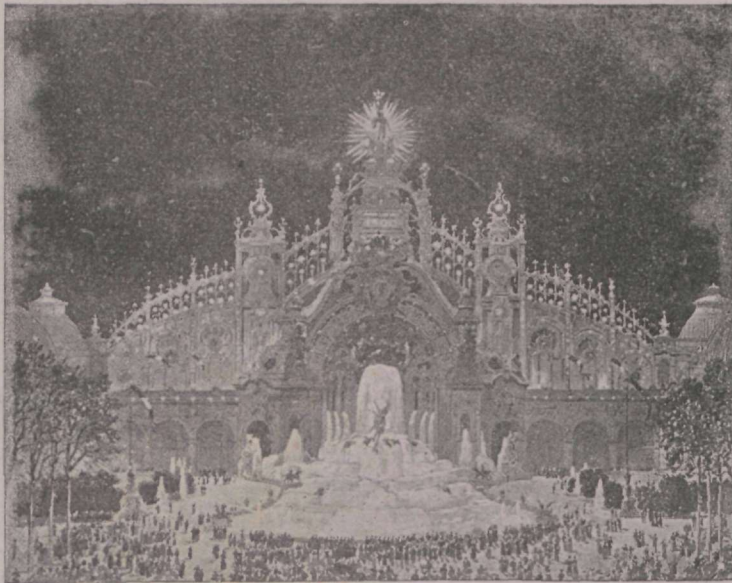
Pildid Pariisi maailmanäitusest.

Pransslased armastavad iseennast häämeelega „suureks rahwaks“ (grande nation) nimetada, ning hiiuavad oma päälinna Pariisi „maailma südameks.“ Olgugi nüüd selles väga palju liialdust, siiski on salgamata tõsi, et Paris, oma suuruse poolest maailma kolmas linn (London ja New-York käiwad ta ees), väga paljudes asjades küll üle ilma esimene linn on. Ei küll kufagile teisesse linna ismas ei käi nii palju wõõraid kui Pariisi; wiimajel ajal on isegi mitmed Gesti pojad ja tütreid lühemat ehk pikemat aega Pariisis elutsenud ja mõned elutsewad weelgi. Ju sellel linnal siis oma tugew tõmbe-wõim on.

Isäärani selgesti näitab Pariisi tähtsust maailmanäituste ajalugu. Meid on seni poole saja aasta jooksul kümme ära peetud (11. tuleb tulewal aastal Amerikas St. Luis), ning nendest on poole Pariisi omad. (Teised peeti: Londonis kaks — 1851 ja 1862, Wienis üks — 1873, Amerikas üks Philadelphias, 1876 ja teine Chicagos, 1893). Esimene nendest oli 1855, teine 1867, kolmas 1878, neljas 1889, ja wiies 1900 — nii siis ikka 11 aastase wahaja järele. Wiimane oli muidugi kõige suurem ja toreدام ning ka waatajate poolest kõige rikkam — sääl käiswad umbes 60 miljoni waatajat. Rahtlane

on, kas eesolew maailmanäitus „uus ismas“ selle wäriks suudab tõusta; alles ligem Pariisi näitus, mis sääl muidugi ikka jälle tuleb, saab wahest endisest üle käima.

Küll on juba mõned aastad wiimasest Pariisi näitusest mööda, kuid wististi huwitawad lugejaid weelgi need pildid, mida siin näituse isääralistemast paikadest näha anname, mis kõige rohkem näitusewõraste tähelepanemist äratafiwad.

Elektripalee Pariisi maailmanäituses.

Esimene pilt näitab pääwärawat, millest näitusele sisse käidi. Selle ehitamine oli oma kohast keerd-ülesanne. Parislased mälestasfiwad küll endisest maailmanäitusest, kui väga kimpus nad sissekäiguwärawatega oliwad — a'atasa walitses sääl tung ja kitsikus. Wiimajel korral oli näituses käijate arv aga weel palju suurem. Oli siis waja küll nõuu otsida, kuidas võimalikult suured

hulgad wäikesest wärawast läbi käima pääseksiwad. Ja kujutatud wäraw täitis seda otstarbet kaunisti. Siit wärawast käiswad sissekäigu-teed kodarate kombel igale poole külge laiali, kokku 58. Igal ühel oli waht ees pileti waatamiseks; see suutis ühe minutiga 17 piletit ära tembeldada. Nii moodi pääsis igas minutis 17 korda 58, s. o. ligi 1000 inimest wärawast läbi, tunnis ligi 60,000. Sääl ei jäänud küll tungimijeks palju mahti. — Wäraw ise oli Arabia

ehitusviisi järeline kaar-ehitus; selle tipul seis rahujumalus, palmioks pihus, kes nagu sinna koguwaid maailma-rahwaid terwitas, nende rahulises wõistlusetöös. (Waata pilt lhf. 16).

Teine pilt kujutab Aleksandri III. silda, mis üle Seine jõe käib. See ei olnud aga iseenestst sugugi mingi näituse-asi (ehk ta küll selleksgi kõlbab, näituseks, kui kangele sillaehituse kunst on jõudnud), waid on jäädaw ehitus. Nagu nimi ju näitab, on see kadunud „Rahukeisri“ Aleksandri III. mälestuseks ehitatud, tema ajal siindinud Wene-Prantsuie sõpruse auustuseks. Ehitus sündis aga alles pärast õndsa keisri surma: 17 okt. 1896 pani Rahukeisri poeg, Wenemaa nüüdne walitseja Nikolai II, oma Abitaasaga Pariisis külas olles, silla alustiwipaigale, mille juures terwe Paris hõiskas. Sild on tõesti üks maailma suurematest; jessel on üks ainus kaar, aga see on 55 sülda pikk ja 20 lai. — Silla juurest käib nüüd õige lai puiestee unliks üle Marši wäljale, ja sellele on prants-

lased arusaadawal põhjusel „Keisri Nikolai II. bulewardi“ nime andnud. (Pilt lhf. 17).

Kolmandal pildil näeme meie päratu elektripaleed, ja selle ees „wesikindlust.“ See oli nagu põhjatu toreda palee moodu, kuid selle seinteks oli ühte puhtu allawoolaw wesi, mis kukkudes, libisedes ja pritsides mitmesuguselt kõrguselt suurel määral alla päratutesse tiigitaolistesse ruumidesse langes.

Õhtuti walgustas kõige seda weewoolust mitmewärwiline elektrituli, mis siis muidugi nõiduslikelt mõjus. — Elektrivalgust tarwitati üleüldse Pariisi näitusel suuremal määral, kui seda kunagi enne on nähtud. Tuttaw määratu kõrge (150 sülda) Eiffeli torn oli jalaft tipuni elektrilampidega walgustatud, ja „keeratawa torni“ päratu suure pää (wõi „kirikukuke,“ nagu seda hiiüti sisse üksi seati õhtuti 1200 elektrifilma läikima. Kõige näituse tarwis oleswa elektrivalguse walmistamiseks olla 21,000 hobuse jõuulised aurumasinad käimas olnud.

Ja rahu maa pääl . . .

Loote olesiwust.

Auustatud neiu!

„Tunnen, mis igawus on! Kui inimesel sellepäraft igaw on, et tal midagi teha ei ole, sellest wõib ta kergesti üle saada. Kus aga inimesel sellepäraft igaw on, et ta midagi teha ei taha; kui tal sellepäraft igaw on, et tal, noh — igaw on, siis ei tea mis kõik ära teha; ta katjub et aga silmapilguks sellest rusujast piinatondist lahti saada.

Kuratgi olla igawuse päraft Piiblit lugema hakanud. Karamsin, kui ma ei effi, ütleb et inglased astuda igawuse päraft abielusse ja lastwat ennast siis päraft — muidugi selsamal põhjusel maha. Kõrgem siht loeb igawuse päraft ilukirjanduse toodeid; käib teatris, konsertidel jne. Kirjanikkude aated, nende poolt etetoodud isikute püüdmised, wõitlused tõe eest — j. o. selle eest mis need isikud tõeks peawad, — ei huwita meie peenemat haritud seisust harilikult põrmugi. Kõik sünnib igawuse päraft ja selleks, et seltskonnas, kuhu muidugi jälle igawuse päraft mindakse, jutu ainet olesk.

Palju, wäga palju, tehtakse igawuse päraft.

Wõi siis ime on, kui Teie igawuse päraft minule kirjutasite. Aga ka see ei ole ime, et Teie just nimelt minule kirjutasite! Ka see sündis igawuse päraft. Wanad tuttawad lähewad igawaks. Kui ma kellegagi, kui hää tuttaw, päris sõber olen, siis läheb ta mulle teatud mõttes ometi igawaks. Weil ei ole teine teijele

midagi nudist pakkuda. Ja ometi nõuab inimene wähemalt ajuti midagi uut. Weil on ju praegu niisugune erguline aeg, kus piüfi ei ole, kus ifka midagi uut otsitakse, kus lõpmata „edasi, edasi“ karjutakse. Aga kuhu siis ometi.

„On küll hirmus igaw ilma pääl,“ kaebab Peeter Rossegger, — „sest et inimesed niipalju rumalusi teewad. Ka kõige targemad. Rumalusi igawuse päraft, et midagi teha — ja weel midagi iseäralist. Rumalus ei ole tarbe-asi, ta on lihtsalt uhtuseks. —“

Teie ütlete, Teie olla mulle sellepäraft kirjutanud, et mind otsekoheseks inimeseks peate. Tõsi on, et mind nii mõnedgi selleks peawad, kuid ei ole ka nendest puudu, kes mind hirmus kawalaks, päris jesuidiks, loewad. Muidugi ei unustada selle juures mind suureks egoistiks nimeleada, mis ka päris õige on (mida sellest näha wõib, et ma selles kirjjas jälle palju iseenendaft kõnelen, kuna seda harilikult ei tehta). Tõsi on, et ma teatud kombel nii, umbes nagu inglased, egoist olen, sest „isef iswuse tundmus teeb inimest egoistiks ja üleliigne oma enese „mina“ tundmise edenemine sünnib inimest seltskonnast eemale hoidma“ — ütleb Tanille. Ja armastan ma ometi hirmsasti seltskonnast eemale hoidmist! Istun praegu, Jõulu-laupäewa õhtul, ihu-üksi, nagu iga aasta, omas toas. Jõulukunufed on wististi juba igal pool ära põlenud — kell on kümme — ja inim-fed istuwad lõbusasti juttu westes koos. Oh, ka minul on lõbus. Jõulud

on mulle mitu aastat juba kole aeg olnud. Minult seekord, täna, on mul nii ükskõikse taju.

Olen ka wististi kaunis wäsinud, sest hulkufin täna rohkem kui harilikult ümber. Oli ju huwitaw päew. Weidrad elukad, need inimesed. Wahtisin pool päewa, kuidas nad seheldasiwad, asutasiwad ja sõitisiwad. Käiwad tähtsate nägudega ühest poodist teise, kompsud ja kotid, pafikefed ja torwikefed käes, ifka ruttu ja ruttu. „Noh, nüüd ifka midagi tähtsat tuleb,“ — arwad. Ja . . .“ kuis pean wastu wõtma, sind armas Jeesuke.“ Noh, muidugi suhkrukookidega ja praänikutega. Aga kes jõnkam on, eks siis shampanjaga ja kawiariga . . . Ja, „oh ja rõõmulik, oh ja õnnelik, Jeesu sündimise pühakene . . . Noh tuhandale, mitmele tuhandale, kellel palukesi suhupista ei ole, ei saa see päewakene mitte nii wäga „rõõmulik“ olla. Weidrad elukad need inimesed! Kristuse sündimine ja maitsasjade poodid seijawad teine teisega wäga lähedas ühenduses. Ma saan aru küll, et inimesed wahel püha pidada tahawad, kus muidugi kõht suurt osa mängib, kuid miks siis igal pool Kristus süüdi on? Sääal üteldakse: „Ja waata Jeesus, sina sündisid sel ja sel ajal, ning meie pühitsemene nüüd su sündimispäewa, —“ ja siis algab poodide laastamine. Teiselt poolt võib ju ka järele anda, et pühade ajal ihu eest tublisti hoolt peab kantama. Mis sest pühast muidu kaju, eks sõnanud Hiin meesgi: „Warest anna weel üks silt, kui on püha, siis olgu püha.“

Ma nüüd enam ei märganudgi, mis kõik siia kottu olen lobijenud, aga üks olles saab inimene sagedasti lobijemise taju ja ei pane tähelegi, et ta kirja kirjutab.

Noh üks ta kõik! Jõulud saawad mul nahkjed olema, wististi nagu harilikult. Praegu tuli aga äkki weel hulkumise taju, lähen hulkuma.

Terwitades Leo Andu.“

Leo Andu pani punkti, wiskas sulle käest, tõusis üles, sirutas, ajas üleriided selga, pühkis prillidelt higi ära ja läks wälja uulitsale.

Oli jõulu-öö, kella 11-ne ümber. Walged, õrnad lumehebemed langesiwad pehmelt, tajakesi maha. Dihedalt tuliwad nad üksteise järele, üks teisest õrnem, üks teisest ilusam, jafiljem.

See oli ärawääkimata, puhas looduse kofkufõla lumehebemetes, kuu walgujel. See oli suur rahu mis ilmale osaks pidi saama, oli wastukõla looduses sellest rahust. „Ja rahu maa pääl ja inimesest hää meel . . .“

Alnad on linnas igal pool walgustatud. Siin ja sääal põlewad weel jõulukuusjed, paljudel on nad aga juba kustunud ja inimesed hingawad jõulurahus. Uulitsal on ainult mõned hilised kodutulejad, kes oma tuttawate juures jõulukuusjel on käinud, nii mõnel wist saadud kingitused käes.

Sall poisikesi käib ka uulitsal . . .

Uhe ja teise afna juures jääwad nad seisma, imestawad ilusasti ehitud kuuski ja waatawad, mõni ka kadedusega, lõbusalt juttuwestawate rahuliste inimeste pääle. Aga ka nende keskel on kõik taja, ei ole kuski inetut kára kuulda ja warsti lähewad nad taja, paljud kurrwalt, koku.

Lumehebemed sadawad pehmelt, õrnalt, rahustawalt.

Rahu maa pääl ja inimestest häameel . . .

Linna waht seijab laternatulba wastu toetades. Ta on filmad kinni pigistanud ja unistab häameele üle, mis ta lapsakesel kuuse all, papist hobuse üle oli . . .

Waejete hurtsikutes on juba pime, inimesed magawad, ühed, et waejust, wilestjust unustada, teised et raskst tööst puhata . . .

Ritastes majades istuwad inimesed juttu westes koos, kas kurrwalt ehk rõõmsalt, aga rahu on ometi igal pool . . .

„Rahu on maa pääl“ — fosistawad noore neiu huuled, kes afnast hebemete mängu waatab

Miks on su pale kahwatanud, reiuke, nii walge kui lumi wäljas? Miks on tuli mustades filmades kustunud. Miks waatawad nad wäsinult pikkade, mustade ripsmete alt wälja?

Südamas on walu, suur walu, walu on sära filmist kustutanud, puma palgilt peletanud . . .

Küünlad on kuusel juba kustunud, ainult üks ainukene leegib weel. Aga ka see kustub wististi warsti. Neiu astub afna juurest ära, istub käsitooli ja waatab, tuida wiimane tuluke wõitleb. Kord kiirgab ta üles, loidab julgelt, sääal saab ta jälle nõrgaks; jõutuks. Süüid . . . just peab ta kustuma, ometi weel kord loidab ta üles. Neiu waatab hinge kinnipidades. Aritatult, ootab pimedust. Weel ifka loidab tuluke edasi tagasi, siis aga pilkane pimedus.

„Ema,“ ütles ta teise tuppä astudes, „ema, luba mind natukene wälja minna. Lumi langeb nii mahedalt ja meelitawalt, kui wõiks ta mitte ifki minn, waid tuhandate päawalusid äraajada.

„Aga Jüuli, kuhu ja nüüd wõtsel lähed . . .“

„Luba mulle see jõulukingitusjeks; kui ma tagasi tulen, luban sulle nii hää, sõnakuselik laps olla. Lase mind aga minna. Ma ei saa siin enam hingata.“

„Küll on inimene, taewas halasta, mis sinust küll niiwiihi peaks saama, ei taha ja aga sugugi teiste ristiinimeste kombel elada. Küüid kus kõik magawad ja keegi hing enam wäljas ei käi, on sul wäljaminemise-aeg. Mõttele, kui keegi sind nüüd nägema peaks, mis sinust siis mõtleks?“

„Laf' aga mõtlewad, mis nad tahawad Ega mina ometi nende mõtlemise järele elada ei wõi. — Ema, sa lubad mind minna?“

„Mine siis aga pääle; tule aga kobe jälle tagasi ja taja, nii et isa mitte ei kuule, muidu saan mina ise jälle tapelda et sind minna lastsin.

Kuule, ära aga mitte kaugele mine. Mis löbu on sulle ometi öösel ütsinda puieestikus kõndimas käia?"

Juuli ei wasta midagi ja läheb tasakefi wälja, emale hääd ööd soowides.

Lumi langeb, hebem hebeme järele; nii õrnalt, pehmelt katab ta maad, kui armastaw ema oma haiget last katab, katab lumi haiget maad, keda kare sügise haawadega katnud oli, kelle paled kollatanud ja hingamine waewaseks oli jäänud, kattis kõigi walge, puhta tefiga, mille all hää oli maas magada . . . hää oli Juulil kõndida.

Sügawasti hingas ta haige rind, wabas Jumala looduses, ja taja kõndis ta õrnas lumetuisutuses edasi.

Ühes põikukitsas tuli temale meesterahwas wastu, käed kasukatastudes ja pää krae sisse tõmmatud, peidus lumehabemete eest.

See oli Leo Andu.

Ta toetas ja jäi seisma, niisama neiu.

Miksparaft jäiwad nad seisma? Andu selleparaft, et kedagi nut hinge leida, kellega lobiseda wõiks, ja Juuli — et see tema aimufene jõulukingitus oli, Andu't näha, ja weel sellel filmapilgul.

"Tere õhtust, neiu Linge."

"Tere, herra Andu."

"Kagu ma näen, kõnnite Teie niisama üksi kui minagi, neudel „pühadel" tundidel. Tohin ma ühes tulla?"

"Miks mitte, kui Teil aega on, siis olge nii hää . . ."

"Kas ma selleparaft just hää olen wõi mitte, see on weel küsimus."

Neiu ei wasta.

"Mis ajab aga Teid niisugusel hilisel ajal wälja."

"Wist seejama mis Teidgi."

"Koh, mina hulgun aga ifka."

Neiu ei wasta.

"Ma kirjutasin Teile just ühe poole tunni eest wastuse Teie kirja pääle."

"Dn ta Teil praegu ühes?"

"Ei."

"Herra Andu, ega Teie minu lapse kirja paraft ometi pahane ei ole?"

"Kuis nii, ega see ometi ime ei ole, et inimesel igaw on. . . Minul on näituseks täna, nii kui ifka jõulu ajal, hirmus igaw. . ."

"Kas Teid siis kuhugile sõbrade hulka wõi perekonda ei ole kutsutud, jõulusid pühitsema?"

"See puudub mulle weel? Laste karglemist päält waadata ja kuulda, „oh ja rõõmulik, oh ja õndjalik." Siis on mulle mu walge kaks juba palju armsamb, ei tea kuhu ta raibe täna on jäänud, on ära kadunud, ta wist kuhugi jõulusid pühitsema läinud."

Neiu waikis.

"Kas meie ei lähe mitte sinna puieestikku?" ütles ta käega wana puieestiku poole näidates.

"Miks mitte."

Mega mööda jäi lumefadu järele! Kuu tuli täiesti pilwede liniku alt wälja ja walgustas maailma oma nõidusliku, õrna naeratusega.

Külm muutis lumekatte kõwemaks ja saladuslik, sügaw, külm waikimine täitis ilmamaad.

Nad lähenesiwad puieestikule. Wanadel kuusel on oksjad raskest lumehulgast maha rõhutud ja kumardawad ennast igatsedes maa poole. Nad kannawad oma hülgawat koormat murega. Paluwad nad maad teda neist wabastada. Kes teab seda? mõlgub neiu meeses. Kuu aga naeratab ja lausub tasase helinaga. Kuningadgi igatsewad wabastust kuld krooni ja walijusekpe koorma alt.

Weidrad elukad, need inimesed, arwab kuu, lausumata, tuimalt, sammuwad need kõige selle looduse-suuruse sees.

Waikides toetab Juuli ennast ühe puu najale. Andu jääb ta wastu seisma. Wist wäga raskesti aga toetas ennast Juuli puu wastu, sest säält libises pärli-wihm mõlemate pääle . . .

Juuli murelikud filmad särawad, sest kuu kumab, lumi hülgab ja metsas on waikne, rahu.

Ta Juuli särawad filmad waatawad kaugele, kus kuu kumab ja tähed särawa, kus igawene rahu walitseb.

"Miks wahite? Mis näete säält kaugele, förgel?"

"Mis ma näen, herra Andu? Kas tahate et ma Teile ütlen mis ma säält näen. Ma näen juwe, ma näen õitfewat maad palju aedu, palju lehkawaid lillefi säält lillepeenra ääres, käed pää all, lamab tütarlaps ja waatab loojaminejale päikesele järele ja mõtleb: Miksparaft ei wõi ma päikese sisse waadata, miksparaft pimestab ta mu filmi. Aga ma tahan teda ometi näha, ma tahan seda. Ma tahan ruttu kaswada ja suureks jaada, sest suured inimesed woiwad seda wist küll, hüüab ta pääd wastu maad lüües, ma tahan seda.

Ta waatab päikese järele, kuni see alla on läinud, siis pöörab ta oma tähelepanemist lillede pääle. Säält näeb ta, et õilmed end awawad ja igast õilmest tulewad wäikesed lillewaimud wälja ja istuwad õilmelehtede pääle, ennast säält kii gutades, ja elaw jutuwestmine hakkab pääle. Korraga ilmub pöösa tagast wäikene hallihabemega päkapikumees. Lillewaimude palwe pääle jutustab ta neile juttu talwest, keda lilled iialgi näinud ei olnud. „Minu armsad, ütles ta, nüüd õitsete teie omas suures elujõuis, aga pea kaote teie igawesti ära. Säält tuleb piff, kuiwetanud mees, sügisetuul, ta annab teile suud ja teie närtsite, närbite. Üksi ei wõi ta aga teie elujõutu mitte murda, selleparaft kutsub ta omale küisma abiks, ja siis külmate teie aega mööda ära ja jääte ilma waluta magama.

Pilved tahaks teid veel kaitseada, aga nad ei wõi külma vastu midagi teha, ja ainult nende pisarad woolawad, woolawad . . .

Ikka külmemaks ja külmemaks läheb ilm ja siis tuleb, see, mida lumeks nimetatakse

„Mis ta on, kuidas näeb ta wälja?“ küsivad lilled.

„Kannatust --“ ütles wanamees ja jutustas edasi.

„Wäikestest siki-sakilistest tähekestest on nad tehtud. Nad näewad nii walged, pehmed, ilusad wälja, aga kui neid puutuda, siis on nad hirmus külmad — nii külmad, et meesugusel palja puutumise juures juba süda seisma jääb. Kavalad on nad ja kurjad.

Õsiotsja tulewad nad ainult üfsitult, sest pilwed peidawad neid päikese eest. Kui nad aga näewad, et päike neid sugugi tähele ei pane,

siis langewad nad suurte, paksude räitsakadena, ning pea on kõik walge ja paks koor katab maad. Päike näeb nüüd alles oma hooletust, aga juba on hilja. Nad ei sulda enam. Wõidetult tõmbab päike ennast tagasi ja nende walekiffude, turjade lumehemete walitsus hakkab päike.

Enam ei kuulnud laps, lillewaimud peitsivad ennast ära, sest et kaugele keegi hüüdis: „Defene!“ Lillepeenarde wahelt tuli teine laps nähtawale. Õsimene jutustas talle kõhe äritatult, et ta lillewaimusid oli kõnelema kuulnud.

Teine õeke aga ütles targalt: „Kuule nüüd, lilled ei wõi ju kõnelda ja waimusid ei ole neil ka mitte; ja oled muidugi jälle und näinud.“

„On küll, päi Liisi — tule siia, kuula, jahin käib läbi lillede, wist waimufesed peidawad ennast ära.“

Ungari päälinn Buda (Dfen).

Ja mõlemad õekesed põlwitasiwad lillepeenra ees, ja tafane lohin käis läbi lillede, nõiduvalt lõhnasiwad lilled ja hinge kinnipidades kuulsiwad õekesed. Päike läheb looja ja kulda oma wiimaste kiirtega põlwitawate laste pääkese. . .“

Metšas on surmawaimus, kuu kumab ja lumi hiilgab ja Leo kuuleb nõrka, wärisewat häält ja näeb oma ees kahwatanud inimeselast puu najal. Ja Leo kuuleb omas hinges kõike ärkawat, mis temas ilusat oli, ja ta wõtab imelikul hingefunnil kõneleja kummad käekesed oma käte wabele. Mustad, säravad, sügawad silmad waatawad aga kõrgele, kaugele, ja wäsinud hääli jutustab edasi:

„Aga miks jutustan ma Teile seda, mis Teile iialgi tundnud ei ole, millest Teile aru saada ei suuda.

Miks jutustan Teile nõiduwest jõulutundmusest, mis mulle ammu kadunud muinasajariigi, lilleriigi, tagasi on toonud; Teile ei tunne seda

tundmust, mis mind, kes ma ikka waifinud, kord kõnelema sunnib.

Ma tahtsin suureks saada, et päikese sisse waadata wõiks; ma ei teadnud, et tähti mitte kätte saada ei tohi, waid et neid ainult kaugele imestada wõib. Ma ei teadnud seda, mul ei olnud kedagi, kes mulle seda ütelnud oleks.

Ma jätsin maha kõik . . . mis mulle mitte teed päikese, tõe poole ei näidanud. Ma ei lubanud oma hingele mitte ilutseda, kujusid luua, ma jätsin maha oma lilleriigi, oma muinasaja riigi, kus ma kuninganna olin; wäsimata püüdsin ma teiste kihutusel teadusteriigis edasi. Suureks saada, et päikest näha, oli minu elu eeskawa.

Ja siis tuli aeg, kus mina nägin, et suured päikestest kaugele seisawad kui mina — palju kaugele.

Ma ei saanud enam tagasi oma riigi, ma olin teda kaotanud lootuses, tõe leida, mis aga tõsi ei olnud.

Mina, kes ma nõrk olin, kuulsin išeiswuse, julguse, õpetust. Mina, kelle süda walu tundis, kärpselegi haiget tehes, sundisin ennast teiste inimeste hingepiina üle naerma. Neil, kellel ma parema, kõrgema hinge arwasin olema kui endal, neil ei leidnud ma hinge sugugi enam.

Teie tahtsite teada, mis ma jääl kõrgel, kaugel näen, kus kuu kumab ja tähed säravad. Oma alasti hinge ma näen! Ja seda näitasin ma praegu ka Teile. Harwa olete Teie ka kunagi oma alasti hinge näinud. Ja olete Teie ka walu tundnud selle juures? Mina tundsin walu, sest et ma mitte oma alasti hinge ei tundnud. Jõulutundmus, pühalik rahu, andis täna minu walutawale süda amele rahu tagasi, näitas minu alasti hinge mulle, kuidas see wälja nägi.

Ma tundsin ennast täna jälle lapse olewat, nägin sed a mis ma enne olin ja mis ma nüüd olen. Jõuluheli nad, mu lapsepõlwe helinad, kuusetuledega ja lumehebemetega, teewad mind jälle lapseks, wäikeseks, nõrgakeseks. Rahu taewas ja maa pääl ja inimestest hääl meel. . .

Nüüd läheme koju, herra Andu, ma olen ka Teile ütelnud, mis ma ütelda tahtsin, olen ükskord ilmas julgenud kõnelda, et Teile oma alasti hinge näidata."

Sõnalausumata pigistas Andu ta kätt. Käsi käes läksiwad nad koju poole.

Mustad, säravad silmad oliwad Juulil kustunud, ta pale oli walgem kui kriit.

Kui Leo Andu siis Juuli kodu-ukse juures temast lahkus ja wiimast kord sellel jõulu-ööll tema walget, kuuma kätt pigistas, siis oli tal tundmus, kui peaks ta põlwitama nende mustade filmade ees ja seda walget kätt suutelema ja kuumi pisaraid walama, sest et selle käekesega wiimane kiir tema nooruselt temast igawesti kadus. Ta ei teinud seda aga mitte — sest et tal meelde tuli, et ta omalt seisukohalt nii paha ei olnudgi, waid ainult teiste seisukohalt.

Kodu jõudes häwitas ta laua pääl olewa kirja ära.

Heino Sellawo.

Maljapildid.

Soe piim. Linna teenima tulund Ortiima Uno (wõrumaalane) turule minnes, wastutulewale tüdrukule: „Oh sa pääwätene — ku ma jäi täämbä iltas turgu minemä! Eiijä-ai, kas ungi inäb midägi turul saija?”

Wastutuleja: „Küllalt weel kõite, mundgu soe piim on küll otjas, seda oli täna wähe.”

Uno: „Sa taiwakõnõ — küä jös liinah nu soe piima †) taht?”

Teine: „Eks safsad seda nõua iga hommiku.”

Uno: „Wai esätene — liina safsä jödwä soe piimä! Tuod joht mu miel mõista as mõtõlda!”

†) Susi = Wõrukeeli hunt, soe piim = hundi piim.

Barem pati-paik. **Prõua** (iseenesele): „Ei tea nüüd õieti, kuhu tulewal suwel mereweele miina — aja-lehed soowitawad nii mõnda kohta, ei saa õiget aru kätte.”

Tüdruk (saarlane, seda kuuldes): „Kulla rouwa, lähme ilke Kuresaare linna patti — mu Joan on seol pati-majas lammitandjaks.”

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 8 декабря 1903 г.